

זה לא עונש זו תוצאה

קיומם של בני ישראל בעולם אינו טבעי והוא זקוק לשמירה מתמדת של הקב"ה. כאשר שוכחים שזה אינו מובן מאליו ומתנהגים בהתאם § סרה מהם השמירה האלוקית והם נעשים חשופים ופגיעים.

אוטואנטישמיות בטקס האוסקר

בטקס האוסקר שהתקיים ביום ראשון האחרון זכה במאי יהודי בפרס 'הסרט הבינלאומי' שעוסק ברודולף הס, מפקד מחנה אושוויץ בתקופת השואה ומשפחתו. במהלך הנאום שלו הבמאי בחר לבקר את ישראל ולמחות נגד המלחמה: "הסרט שלנו מראה לאיזה שפל הדה-הומניזציה יכולה להוביל אותנו. אנחנו עומדים כאן כאנשים המסרבים לכך שישתמשו ביהדות שלהם ובשואה לשם כיבוש שפגע בכל כך הרבה אנשים חפים מפשע, בין אם זה קורבנות של השבעה באוקטובר או המתקפה המתמשכת על עזה".

אם לסכם את דבריו במשפט אחד, הרי שהבמאי אמר שהוא לא מוכן שהיהדות שלו וזיכרון השואה ישמשו להצדקת הכיבוש. הוא האשים את הכיבוש, דהיינו את ישראל, בכל הצרות שיש ליהודים וגם של הערבים.

הרבה אנשים השבוע הביעו זעזוע מהמקרה הזה. ישנם כאלו שטענו שאפילו אם הוא חושב שהוא צודק, עדיין לעמוד בימים קשים אלו, באחד מהפורומים החשובים ביותר בעולם כשהאנטישמיות גואה וכל העולם נגד ישראל, ולשפוך שמן על מדורת שנאת ישראל, זה דבר שאסור היה לו לקרות. הם נדהמו כיצד יכול להיות שיהודי יעשה את זה.

האטרקציה במסיבת אחשוורוש

הגמרא (במסכת מגילה יב, א) מספרת על רבי שמעון בר יוחאי שישב עם תלמידים והם שאלו אותו שאלה שקשורה לחג פורים הקרב ובא. התלמידים שאלו: "מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה?". השאלה הייתה על הסיפור של פורים. המן שכנע את המלך לגזור גזירה להשמיד להרוג ולאבד § ביום אחד. כיהודים אנו יודעים שאם קורה דבר חמור כזה שגוזרים השמדה טוטאלית על העם היהודי רחמנא ליצלן, זה לא מקרה חלילה, אלא מוכרח להיות שזה בא מהקב"ה, ואם כן נשאלת השאלה מה חטאו היהודים שבאותו דור שהם התחייבו כליה רחמנא ליצלן?

ענה להם רבי שמעון "אמרו אתם". הוא ענה על השאלה בשאלה אחרת. הרבי מעיר שזוהי הפעם היחידה בתלמוד שמורה פונה לתלמידים ומציע שהם בעצמם ינסו לענות על השאלה שהם שאלו (תו"מ תשל"ג ח"ב עמ' 308). בתלמוד הסדר בדרך כלל הוא שהתלמידים שואלים שאלות והמורים עונים תשובות. (זה לא קבוצת טיפול ששואלים כל אחד מה הוא חושב?)

כאן רשב"י פונה אליהם ומאתגר אותם בשאלה: "אמרו אתם!" התלמידים ענו: "אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע". בתחילת המגילה מסופר שאחשוורוש ערך משתה מיוחד לאנשי שושן הבירה והוא הזמין למשתה גם את התושבים היהודים של שושן ולכן הם קיבלו עונש כל-כך חמור.

נשאלת השאלה, מה כל-כך גרוע להשתתף במסיבה של המלך? הוא הרי הזמין את כולם ומה רע בכך? בפרט שלפי המדרש האוכל היה כשר. נאמר במגילה: "כרצון איש ואיש" ואומרת הגמרא שהדברים התנהלו כרצון מרדכי, ובוודאי שמרדכי לא האכיל אותם טריפות. ואם כן על מה יצא הקצף?

הגמרא מספרת שאחת האטרקציות שמשכו את האזרחים להשתתף במשתה הייתה הצגת כלי המקדש שנלקחו כשלל מירושלים על ידי הבבלים. לפני חורבן בית ראשון הנביא ירמיהו התנבא שאחרי שבעים שנות גלות הקב"ה יחזיר את עם ישראל לארצו. עברו כחמישים שנה. עם ישראל היה תחת מלכותו של בלשאצר נכדו של נבוכדנצר שהחריב את בית המקדש. בלשאצר נלחם באויביו: כורש מלך פרס ודריוש מלך מדי וניצח אותם. את נצחונו הגדול הוא חגג בחברת אלף שרים במסיבה גדולה.

כטוב לב המלך הוא נזכר בדברי הנביא ירמיהו שאמר שלאחר שבעים שנה של גלות בבל עם ישראל יחזור לארצו. איך שהוא לפי החשבון שלו כבר עברו שבעים שנה, ועם ישראל עדיין בגלות. חשב בלשאצר לעצמו שזוהי ההוכחה הטובה ביותר שהקב"ה זנח אותם ושוב לא יגאל אותם לעולם. הוא ציווה להוציא את כלי המקדש שהובאו מירושלים ואכל ושתה מתוכם.

לפתע הוא ראה יד כותבת על הקיר בדיו אדומה בשפה הפרסית "מנא מנא תקל פרסין". למראה הדברים הוא נבהל מאוד. הוא קרא ליועצים שלו ושאל אותם לפירוש המילים הללו, אולם אף אחד לא ידע, הוא כל כך פחד שכל גופו רעד.

לבסוף בעצת אשתו הוא קרא לדניאל שהיה נביא ויועץ של נבוכדנצר מלך בבל והוא זה שפענח את הכתוב. "הקב"ה 'מנה', ספר את שנות מלכותך ושקל את מעשיך, ו'פרסין' הוא 'פרס', חתך את מלכותך". דהיינו, שבלשאצר לא יהיה יותר מלך ומלכותו תינתן למדי ופרס. מרוב פחד בלשאצר הורה לנעול את דלתות הארמון ולא לתת לשום אדם להיכנס במשך הלילה, ואפילו אם יאמר שהוא המלך. באותם ימים היה נהוג שבית הכיסא נמצא מחוץ לבתים. באמצע הלילה בלשאצר נצרך לנקביו ויצא החוצה. כשרצה לחזור לביתו השומרים עצרו אותו. הוא טען שהוא המלך, אבל הם מתוך החשיכה והפחד מהציווי שלו הרגו אותו (דניאל פרק ב).

מאז אותו מקרה אף אחד לא העז לגעת בכלי המקדש. ואז הגיע אחשוורוש ואמר שבלשאצר טעה בחשבון ולכן נענש, אבל לפי החשבון שלו כבר הושלמו השבעים

שנה לגלות בבל, ועם ישראל עדיין בגלות, הרי סימן שהקב"ה לעולם לא יגאל אותם, ובמשתה הזה הוא עומד להשתמש בכלי המקדש.

מרדכי התחנן ליהודים שלא ילכו למסיבה "אבל כולם הולכים אז למה שאני לא אלך?". ובכלל, הוא מלך כזה טוב ליהודים, היהודים נהנים משוויון מלא והם חלק מהמאמץ המלחמתי. הרבה מהם התעשרו ועשו חיל, ואם המלך מזמין אז זה כבוד עבורם להשתתף במשתה.

המדרש מספר ש-18,500 יהודים השתתפו במשתה (אסת"ר ז,יג) ולמסיבה הזאת המלך הופיע לבוש בבגדי הכהן הגדול. הוא הוציא את כלי המקדש והשתמש בהם. ולכן הוא נענש שבסעודה זו הוא הרג את המלכה ושתי שהייתה בתו של בלשאצר.

הסיבה והתוצאה

אבל עדיין נשאלת השאלה, וכי בגלל שהשתתפו במסיבה שבה חוגגים את חורבן העם היהודי, את העובדה שהקב"ה זנח את עם ישראל, היהודים יתחייבו כליה?

בא הרבי ואומר הסבר מהפכני (לקו"ש ל"א עמ' 171 ואילך). פעמים רבות, אירועים שקורים לבני ישראל הם אינם עונש מהקב"ה, אלא זוהי תוצאה מההתנהגות של עם ישראל עצמו. כמו שרואים בעולמנו הגשמי שכשאדם אוכל מנת בשר מקולקלת ומקבל הרעלת מזון, כתוצאה מכך הוא מקיא. זה לא עונש, זוהי סיבה ותוצאה. הסיבה שזה כך בעולמנו הגשמי היא בגלל שזה כך בעולמות הרוחניים.

חז"ל אומרים שבני ישראל נמשלו ל"כבשה אחת בין שבעים זאבים", ו"גדול הרועה הקב"ה שמצילה ושומרה". דהיינו, הקיום של עם ישראל בין העמים הוא לפעמים באופן ניסי, למעלה מדרך הטבע, בדומה לכבשה בין שבעים זאבים שאין מקום בטבע לקיומה אלא ש"גדול הרועה" הקב"ה, שמצילם ושומרם.

לפעמים קורה שעם ישראל מצליח מאוד בין השבעים הזאבים ולרגע נדמה שהזאבים אוהבים אותם, מכבדים אותם, מכניסים אותם לקלאב ונותנים להם פרסי אוסקר. אז הם חושבים שהנה כבר יש להם קשרים כאלו טובים שאין להם עוד את הצורך בהשגחת ה'רועה'. הם כבר התבגרו ויכולים לשמור על עצמם בכוחות עצמם. כמו ילד מתבגר שאומר להורים שלו "אני לא צריך יותר את העזרה שלכם, אני מסתדר לבד".

ואז הם מוציאים את עצמם מהשגחתו של הקב"ה ומכניסים את עצמם תחת ההנהגה הטבעית. ממשיך הרבי ואומר שגזירת הכליה שבאה כתוצאה מההשתתפות במשתה אחשוורוש היא לא עונש, אלא תוצאה טבעית מההנהגה שלהם. הם בעצם הוציאו את עצמם מתחת 'כיפת הברזל' של הקב"ה. הם כל-כך היו בטוחים בקשרים שלהם עם מלכות פרס שהם דחו את השמירה הניסית. ואז השבעים זאבים התעוררו לתקוף אותם שוב.

כשמרדכי שמע על הגזירה, מספרת הגמרא שהוא אסף 22,000 ילדי ישראל בשושן ולמד איתם תורה. מדגיש הרבי שלא השתדלותה של אסתר פעלה את ביטול הגזירה וגם לא התענית של המבוגרים שצמו שלשה ימים רצופים, אלא לפי המדרש הקב"ה שאל "מה הוא קול גדיא" שאני שומע. המלאכים ענו שאלו

תינוקות של בית רבן שבוכים ומתפללים שהוא יציל את עם ישראל. כשהקב"ה שמע את קול התפילה של אותם ילדים הוא קרע את הצו להשמיד להרוג ולאבד, והציל את עם ישראל (תו"מ תשל"ה ח"ב עמ' 311).

היום מסיימים את חומש שמות ובסופו אנו מכריזים "חזק חזק ונתחזק". כל אחד שמכיר קצת את ההיסטורי של העם היהודי יודע שעברנו מצבים קשים הרבה יותר. יהודים שהתכחשו ליהדות שלהם או התנכרו לאחיהם היהודים מכל מיני סיבות, אם בגלל שלא רצו לאבד את היוקרה שלהם בעיני העולם שלא יזרקו אותם מהקלאבים החשובים או כדי שזה לא יזיק להם בפרנסה, ולמרות כל זאת, לא רק שעם ישראל שרד, אלא אדרבה, הוא התקדם פרח והצליח ונמצא היום במצב של הצלחה שלא הייתה בכל הדורות שעברו. בעזרת השם יתברך אנחנו נעשה את שלנו והרועה יעשה את שלו.

חזק חזק ונתחזק!

(מיוסד על 'תובנות לחיים' לחג הפורים הבעל"ט)